

На порозі свого столітнього ювілею Маслівський аграрний технікум підготував до друку нову книгу краєзнавця Т.І. Бережної під назвою «Золотий плуг». Праця містить десять біографічних нарисів та авторських досліджень, пов'язаних із історією становлення і розвитку закладу. Один із розділів цієї роботи присвячений Герою Соціалістичної Праці, Заслуженому агроному УРСР маслівчанину П.В. Борисенку. Сто річчя від дня його народження виповнилось у цьому році. Тож пропонуємо читачам погортати сторінки нового видання. Авторський матеріал подається скорочено.

ЗОЛОТИЙ ПЛУГ

Якщо ви вдало оберете
професію і докладете
до неї душу, то щастя
саме знайде вас.

Ч. Дарвін

Він дуже любив свою роботу і називав її найпотрібнішою із усіх. І саме тому вважав себе щасливою людиною. А ще – він був переконаний, що земля не терпить байдужих. Якщо у хлібороба холодне серце, то навіть золотий плуг у його руках не змусить ниву щедро родити.

Герой Соціалістичної Праці, Заслужений агроном УРСР Петро Васильович Борисенко народився 15 лютого 1917 року у небагатій селянській родині. А у його Маслівці, як і у всіх інших українських селах, багатство визначалось насамперед кількістю власної орної землі. За даними перепису 1912 року такої землі у маслівчан було 1299 десятин. Тоді як поміщицьке землеволодіння становило 1796 десятин, не рахуючи сіножатей, луку та лісу.

Лютнева революція хоч і повалила самодержавство, однак жаданої землі селянам так і не дала. Золотий плуг тільки зблиснув на небосхилі вогняними лемешами та й упав десь в інші краї: до людей більш щасливих, більш таланитих. Ту легенду про золотий плуг маслівський селянин Василь Борисенко чув від свого батька, а той ще від свого. Хто, мовляв, заволодіє таким плугом, той уже ніколи не знатиме ні горя, ні злиднів. Адже земля під тим плугом родитиме такі хліба, що від збіжжя затріщать, порозсипаються комори. І тоді потече воно золотою рікою до самого моря у якому уже й вода згіркла від людських сліз. Того збіжжя буде стільки, що усім вистачить. Ото хіба тільки тоді найбідніші зрівняються із найбагатшими. А отже зникнуть і нужда, і кривда, і вічна неправда.

У Маслівці, Миронівці та інших селах Козинської волості селяни почали ділити землю ще до жовтневого перевороту. Народна комісія по розподілу поміщицького землеволодіння враховувала кожного їдока кожної малоземельної чи безземельної родини. Так і у Борисенків з'явилось гарне поле. Але через десять років його усупільнили у колгоспну артіль. А ще через п'ять років золотий плуг розсипався голодними іскрами над сільським кладовищем.

Від голоду, спричиненого колективізацією та і від самої колективізації чимало селян із навколишньої округи втікало як не у Крим, то у Донбас, або ж у колишню Катеринославську губернію. Саме на Катеринославщину відправив свого сина і Василь Андрійович Борисенко. У 1934-1936 роках Петро Борисенко навчатиметься на агронома у Ерастівському с/г технікумі. Це було суто батьківське рішення. Бо юний Петро, по закінченню Маслівської семирічки, нічого кращого і не хотів, як просто працювати причіплювачем біля трактора. Бо то ж трактор! Яка сила! Причіплювати чи навішувати до нього плуга – чого ж іще можна бажати?! І тільки батьківська мудрість здатна була передбачити, що синові потрібно вчитись далі. Хлопець палко любив землю, але таку любов просто необхідно було повінчати із фаховими знаннями.

Ще рік Петро Борисенко навчався у Маслівському Інституті селекції і насінництва ім. К.А. Тімірязєва. Перед його випускниками тоді відкривались просто блискучі перспективи. Хочеш працювати в аграрному виробництві – будь-ласка. Хочеш у велику науку – шлях тобі туди відкритий ще від студентської лави. А все тому, що при закладі успішно діяли науково-дослідні кафедри. Хочеш трудитись на ниві аграрної освіти? І це доступно. Свою педагогічну тропу можеш для початку прокласти у якості асистента на будь-якій із кафедр у своєму ж рідному інституті. І все таки у 1937 році цей феноменальний за своїм значенням аграрний освітній заклад було реорганізовано. А Петро Борисенко та його одногрупники закінчували навчання у Харківському с/г інституті.

Направлення на роботу молодий фахівець-аграрник отримав аж у Таджикистан, на Сталінабадську дослідну рілничу станцію. А від Сталінабада (Душанбе) до Ленінабада (Ходжент), якщо вибрати найкоротший шлях, буде ще 207 кілометрів. Вузька дорога змійється через гірський перевал Шахристан. За перевалом, у долині, на березі життєдайної Сирдар'ї, квітує древній Ходжент. Із півдня синіє над ним Туркестанський хребет. Із півночі – біліють величні Моголтау. Узимку в горах мінус сорок. А літо – то суцільна жаровня, на якій розпікаються клапті сіро-бурої землі. Тож для дехкан кожна краплина дощу – як милість небес - хоч і шумує поряд Сирдар'я. І так буде аж поки не побудується Кайраккумське водосховище. Але це трапиться ще не скоро.

Ось тут, у маленькому Каракчикумі і розташувалась невеличка сортодільниця агронома-насіннезнавця Петра Борисенка. Ще і сонце як слід не прокинулось, а йому уже слід бути в полі. Вже і спітніти устиг. Так витирай, Петре, чоло хмарами. Он скільки їх пропливає прямо над головою. Стеляться ніби білі маслівські рушники. Хіба що без калинових кетягів над торочками. Тільки немає тут такого полотна, як вдома. Тут шовки: через Ходжент із давніх-давен проходив Великий шовковий шлях. Але без хліба, без шматка ячмінного коржа і шовкам буде гріш ціна. Тож хай і різна наша хліборобська нива, неоднакова, але скрізь вона щедро полита людським потом. Селянський чи дехканський – він нарівні солоний. Тому споконвіку і мріють всесвітні людські мозолі про золотого плуга.

Восени 1940 року Петра Борисенка прикликали до армії. А війна застала його в Білорусії, на західних кордонах держави. Тоді, в 41-му, попри наш неймовірний героїзм, цілі армії потрапляли в оточення і полон. А коли І танкова армія Клейста та II танкова армія Гудеріана з'єднались біля Лубен і Лохвиці, то перестав існувати цілий Південно-Західний фронт. У котлі опинилось 4 армії, а 600 тисяч наших солдат і офіцерів потрапили у полон. Серед них і рядовий Петро Борисенко.

До жовтня їх тримали у Лохвиці. А коли почались затяжні дощі, то пошикували у колони і повели. Це тих, хто ще міг іти. Не давали піднятися і тим, хто ковзаючи у слизькій грязюці, падав під ноги конвоїрам. У сусідньому Хоролі нові господарі не встигали обгороджувати територію для пересильного Дулагу 160. А як надійшла нова партія військовополонених, то табірне начальство тільки розвело своїми випещеними арійськими руками: «Нікуди. Не вистачає у нас місця, хоч ці свині і дохнуть по півсотні за добу. Але ж нікуди і все». Тож із переповненого табору у Хоролі колони військовополонених потяглись у сусідні райони.

Рядовий Борисенко потрапив у Лубни, у транзитний табір Дулаг № 132. Із серпня 1942 року він набув статусу Офлагу № 65. За неповних два роки тут загинуло 19,5 тисяч радянських військовополонених. Петро Борисенко потім ніколи і нікому не розповідатиме про полон. Так чинитимуть усі, кому пощастить повернутись із пекла нацистських таборів. Хоч приховати такий факт із своєї біографії тоді теж було не можливо.

Звістка про те, що Петро у полоні у Лубнах, дійшла до Борисенків взимку 42-го року. Василь Андрійович завантажив санчата борошном, сховав за пазухою два

обручальні персні і пішки вирушив у далеку дорогу. Про одне тільки молив Бога – аби хоч застати Петра живим і щоб табірному начальству вистачило на викуп того добра.

1942 окупаційний рік – це час найбільшої безнадії і відчаю. Аж у листопаді, під Сталінградом, ми вгриземось ворогові у горло і нарешті перейдемо у наступ, клапоть за клаптем повертаючи нам нашу Вітчизну. Але в окупації ще навіть і не світає. І вірять у той світанок далеко не всі. Тим паче що окупанти задіяли усі важелі для того щоб тубільне населення і мислити не сміло про можливість повернення колишньої влади. Крім репресій вони застосовували і чисто психологічні прийоми. Наприклад, за винагороду заохочували унтер менш до співпраці. Найчастіше такою нагородою ставала земля. Нею жалували за донос на полонених-втікачів, на саботажників і звісно за вияв підпільників чи партизан. Думалось окупантам, що не знайдеться такого селянина, тим паче із діда-прадіда, який би спокійно пройшов повз такий скарб, як земелька. Але прагматичні німці не врахували одного: народний патріотизм не продається.

Звісно колабораціоністів також вистачало. Більшість із них була добровольцями, хоч траплялись і поневолені обставинами. Зокрема у козинській поліції служило близько десятка маслівчан, це не рахуючи десятників. Ще кілька чоловік співпрацювали із новим режимом на виробничих підрозділах. Але якщо десятники тільки слідкували за тим, щоб вчорашні колгоспники не саботували і вчасно виходили на роботу у громгосп, то поліція мала набагато більше обов'язків. Вона слідкувала за виконанням розпоряджень комендатури, відстежувала підозрілих осіб, полювала на молодь, котра ухилялась від вивозу на примусові роботи до Німеччини. І як свідчить нам архівний запис саме поліція у грудні 1942 року замордувала Василя Андрійовича Борисенка. Обставини його загибелі указують на те, що із нього вибивали якесь зізнання. Цілком можливо, що Василь Борисенко якраз і був одним із тих «кількох місцевих людей, кого залучив у свою підпільну організацію Оксентій Хоменко».

Оксентій Хоменко – відома особистість. Разом із Петром Марценюком він організував мережу підпільних організацій «Комітет 103», яка охоплювала Корсунський, Канівський і Миронівський райони. Весною-восени 1942 року Оксентій Хоменко переховувався у Маслівці, підтримуючи зв'язки із партизанами Кирила Солодченка та Василя Щедрова, які діяли у Таганчанському лісі. Працюючи на млині він був абсолютно поза будь-якою підозрою. Отже хтось його дуже надійно прикривав і не видав навіть під тортурами.

За великим рахунком Василя Борисенка могли скарати на смерть і за невихід на громадські роботи. І за сховане зерно чи картоплю. Адже влада кожного із комісаріатів, на які була поділена Україна, зобов'язувала усіх селян здавати продукти на потреби рейху. Не має сумніву тільки у одному – хтось доніс на Василя Андрійовича. І можливо отримав за це такий бажаний земельний наділ. Хай навіть і без золотого плуга.

Петро Борисенко був мобілізований на фронт відразу ж після визволення села. Його зарахували рядовим 920-го стрілецького полку 247 стрілецької дивізії. Знаменитої Рославльської і Червонопрапорної. У 1941 році вона майже у повному складі полягла під Москвою, Волоколамським і Ржевом. А у другому складі дійшла до Берліна. Разом із своєю дивізією Петро Борисенко визволяв Білорусію і Польщу. Форсував Тур'ю, Віслу та Одер. Тримав оборону на Пулавському плацдармі. Був нагороджений орденом Червоної Зірки та орденом Слави III ступеня. Мав два важкі поранення. Воював справді відчайдушно, бо хотів сповна розплатитись і за батька, і за біль полону та за тих, хто із нього так і не повернувся. А ще за землю, по якій уже чотири роки за чорним плугом ходить війна. У неї своя рілля, і засіває вона її металом та поливає людською кров'ю.

Останнім великим боєм 247 стрілецької дивізії та її 920 полку стало оточення і знищення на південно-західних окраїнах Берліна 200-тисячного угруповання ворога. Операція тривала із 24 квітня по 2 травня 1945 року. А у червні 1945 року Петро Борисенко демобілізувався. Із трофеїв віз у животі снарядний осколок. Його він носить там усе життя.

Летів солдат додому як на крилах! Як же йому хотілось скоріше припасти до рідної землі! Кожну грудочку розім'яв би руками. Кожну зернину пригорнув би до грудей, мов свою дитину. Тільки ж що із нею трапилось за роки війни! Таке багате до війни маслівське господарство із статусом сортово-насінневого, тепер лежало у руїнах. Воно було повністю розграбоване, враховуючи і статки с/г технікуму, споживчого товариства, школи, клубу. А відступаючи окупанти підірвали навчальний корпус технікуму та його електростанцію, паровий млин, зруйнували гілку миронівської залізниці, станцію «Темпи» та міст через Росаву. То ж відразу після визволення колгоспники зібрали 15 трофейних корів та 20 трофейних коней і поставили їх у своїх хлівах, бо більше нікуди було. От із цього і почалась повоенна історія маслівського колгоспу. Архівний запис про той період варто процитувати дослівно: «Усі роботи виконували жінки. Жали серпами. Молотили ціпами. Скиртували ряднами. Всю землю в городній бригаді копали лопатами. У полі орали коровами...».

Такою застав Петро Борисенко свою Маслівку. Але оскільки партія тоді вирішувала все і за всіх, то він спочатку пішов працювати туди, куди вона його направила – у Миронівську МТС. А у 1948 році Петра Васильовича призначають головним агрономом колгоспу ім. Сталіна у його рідній Маслівці. На такій посаді і саме у маслівському господарстві він пропрацює сорок років.

У 1948/49 роках маслівський колгосп вийшов на довоєнний рівень виробництва с/г продукції. Чи була у тому заслуга головного агронома? Звісно, що була і не просто заслуга. За повоенної розрухи дати навіть по 20 ц /га зернових – уже було подвигом. Земля, виснажена війною, потребувала не тільки золотого плуга, але золотих дбайливих рук до нього. Петро Васильович так згадував про ті часи: «Тих, хто тоді вирощував понад 100 пудів пшениці із гектара вибирали в президії, нагороджували цінними подарунками, зустрічали оплесками... Коли ми зібрали по 15 пудів зерна із гектара, то до нас відразу ж приїхав фотокореспондент із газети. Пригинаючись і присідаючи, він із великим трудом сфотографував комбайнера серед колосся. А все тому, що воно передовикові і до колін не діставало».



П.В. Борисенко (у центрі) разом із студентами Маслівського с/г технікуму. Праворуч директор технікуму О.І. Черниш

Культура землеробства містить у собі безліч аспектів, які зосереджуються навколо ґрунту та технології його обробітку і живлення, довкіл сортів, сівозмін, сезонних, кліматичних чи інших складових аграрної справи. І хто як не агроном повинен усі ці чинники врахувати, передбачити щоб її, тієї культури, досягти. Щоб саме вона стала отим золотим плугом, про якого селянство мріяло віками. А попереду плуга іде агроном, обома руками

опираючись на науку. Хоч і чуття, в основі якого лежить народна мудрість хлібороба, також завжди тримає при собі. То хіба ж не варто жити заради такої мети?

У 1955 році, на загальних зборах колгоспників, головою маслівського колгоспу було обрано Василя Івановича Батуру. Новий керівник для розвитку колективного господарства вибрав абсолютно нетиповий шлях. Він почав піднімати добробут голодного, обкладеного із ніг до голови податками і позбавленого навіть паспорта, колгоспника. Щоб люди хотіли працювати – їх потрібно зацікавити. І не ідеями, а гідною оплатою їхньої праці. Фахівці на виробництві – не менш вагомий чинник. І у цьому відношенні Василь Батура мав надійне, мов скеля, плече головного агронома Петра Борисенка.



У 1958 році, уперше за повоєнний період, маслівський колгосп, тепер уже ім. ХХІІ з'їзду КПРС, став учасником ВДНГ СРСР. Указом Президії Верховної Ради СРСР за високі здобутки у галузі с/г виробництва його керівника В.І. Батуру було нагороджено орденом Трудового Червоного Прапора. Головного агронома - П.В. Борисенка – орденом «Знак Пошани». Комбайнера С.Д. Коломійця – орденом Леніна. Бригадира тракторної бригади І.М. Гапанюка та тракториста М.Ф. Макаренка – орденами Трудового Червоного Прапора. Зоотехніка Л.І. Підлужню та доярок Г.К. Бутвину і Н.У. Кононенко – медалями «За трудову доблесть».

Василь Іванович Батура очолював маслівський колгосп десять років. За цей час господарство вийшло у мільйонери і за економічними показниками зайняло одне із найперших місць у регіоні. На виробничих нарадах Василь Іванович завжди підкреслював: «Рослинництво не чіпаю. Там, я знаю, порядок». Той порядок обходився Петру Васильовичу у сезон польових робіт тільки трьома годинами сну на добу. Він виїздив у поле ще до зорі, а додому повертався уже за північ. Бо така вона, робота агронома. У родині Петра Васильовича про її суть знали і знають не із розповідей. Його дружина, Надія Костянтинівна, працювала у маслівському господарстві агрономом-кукурудзівником. Донька, Світлана Петрівна, уже більше 30 літ навчає хліборобській справі майбутніх агрономів у Маслівському аграрному закладі. Зять, Григорій Дмитрович Марченко, який пішов у інший світ 15 лютого цього року, також усе життя пропрацював агрономом. Двадцять два із них він віддав Маслівському радгоспу-технікуму. Трудиться на землі і внук Петра Васильовича, Володимир Григорович.

Держава не раз достойно відзначала заслуги нашого славного земляка. У 1966 році П.В. Борисенка було нагороджено найвищою урядовою нагородою – орденом Леніна. У 1970 році – йому присвоїли звання Заслуженого агронома УРСР. Ще через три роки - звання Героя Соціалістичної Праці.

Петро Васильович Борисенко пішов із життя 11 грудня 1990 року По собі залишив маслівське господарство, на той час Маслівський радгосп-технікум, на вершині свого розквіту. Його насінницька галузь тоді була відома далеко за межами України. Елітне насіння із Маслівки, особливо кукурудзи, мало надзвичайний попит не тільки у нас, але і за кордоном. Великий агроном досягнув того, чого так прагнув: викував золотого плуга для нашої землі. А вже як ми ним розпорядились – хай розсудить історія.